

امارات بزرگترین صادرکننده کالا به ایران است

اشاره:

رونق تجارت از جنبه‌های سیاسی و اقتصادی حایز اهمیت است. از گذشته‌های دور آشنایی ملل یا به عبارتی اقوام مختلف در جهان با یکدیگر، از طریق دادوستد کالا و تأمین نیازهای متقابل آغاز شده و بتدریج استحکام یافته است. در دنیای امروز نیز شرکای تجاری در عرصه‌های اقتصادی و سیاسی بین‌المللی همواره حامی یکدیگر هستند و به اتخاذ مواضع مشترک در فبال مسایل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در بعد جهانی می‌پردازند.

با وجود آنکه تجارت موتور محرکه توسعه اقتصادی پایدار تلقی می‌شود، در مبادلات تجاری توازن و تعادل نیز حایز اهمیت است تا منافع متقابل را به دنبال داشته باشد.

امارات متحده عربی یا به عبارت بهتر امیرنشین دبی شاید بتوان گفت مهم‌ترین قطب تجاری در حوزه خلیج فارس است. این امیرنشین از طریق ایجاد منطقه آزاد تجاری جبل علی، تجارت با دنیای خارج را گشوده است و در همین حال به تأمین نیازهای وارداتی کشورهای منطقه پرداخته است. روابط تجاری ایران با امیرنشین دبی از گذشته‌های دور وجود داشته کمتر تحت تأثیر مناسبات سیاسی دو کشور قرار گرفته. تا جایی که در سه ماهه نخست سال جاری میلادی (۱۱ دی ۱۳۸۰ تا ۱۰ فروردین ۱۳۸۱)، ایران به بزرگترین واردکننده کالا از دبی تبدیل شده است.

در این مقاله به بررسی روابط تجاری ایران با امارات متحده عربی می‌پردازیم.

امارات متحده عربی از کشورهای واقع در جنوب خلیج فارس است. در دو دهه گذشته، منطقه ازاد جبل علی در امیرنشین دبی جایگاه خود را در تجارت منطقه‌ای گشوده است. در این منطقه آزاد شرکت‌های تجاری عمده از سراسر جهان دفاتر نمایندگی خود را فعال کرده‌اند و محصولات خود را از دبی به کشورهای منطقه به صورت صادرات مجدد عرضه می‌کنند

رونق تجارت در دبی سبب رونق اقتصادی و توسعه این منطقه شده است. هزاران شغل از تخلیه و بارگیری کشتی‌ها گرفته تا فعالیت‌های گردشگری و انواع ساخت و سازهای اداری، تجاری، اقامتگاه و غذاخوری‌ها و ... بر اثر رونق فعالیت‌های تجاری دبی ایجاد شده‌اند. فعالیت بانک‌های داخلی و

مدت یاد شده کسب کردند. قطر، عمان، یمن، مصر، هند و اردن نیز دیگر شرکای تجاری دبی در این مدت بودند.

به گفته عتیق جمعه مدیر بخش هماهنگی تجاری اتاق بازرگانی و صنایع دبی، ایران همواره شریک مهم تجاری دبی بوده است و در سه ماهه اول سال جاری میلادی نیز با جذب ۲۶ درصد صادرات و صادرات مجدد دبی، نخستین بازار عمده برای دبی بود. علاوه بر دبی، امیرنشین‌های شارجه و ابوظبی نیز در صادرات کالا به ایران نقش دارند.

بررسی اقلام وارداتی ایران از دبی نشان می‌دهد که وسایل صوتی و تصویری، مواد غذایی، مواد بهداشتی، تجهیزات حمل و نقل، قطعات رایانه و دیگر اقلام مصرفی بخش عمده صادرات و صادرات مجدد دبی به ایران را تشکیل می‌دهد. بسیاری از این اقلام در کشورهای جنوب شرقی آسیا (چین، تایوان، کره جنوبی، ژاپن و...)، برخی کشورهای اروپایی (فرانسه، انگلیس، آلمان و...) تولید و یا به صورت تحت لیسانس در امارات تهیه و به بازارهای منطقه عرضه می‌شود.

بسیاری از اقلام وارداتی از دبی در داخل ایران قابل ساخت است. صرف نظر از اینکه این اقلام به صورت قانونی یا غیرقانونی

بر اساس آمارهای منتشر شده از سوی اتاق بازرگانی و صنایع دبی، ارزش صادرات و صادرات مجدد دبی در سه ماهه اول سال جاری میلادی به ۲ میلیارد و ۸۰۳ میلیون دلار بالغ شد و ایران با جذب ۲۶ درصد صادرات دبی در این مدت بزرگترین شریک تجاری این امیرنشین بوده است.

چنانچه روند تجارت امیرنشین دبی در تمام سال جاری میلادی با آهنگ سه ماهه اول امسال پیش رود، ارزش صادرات و صادرات مجدد دبی در کل سال به بیش از ۱۰ میلیارد دلار خواهد رسید که با سهم ۲۶ درصدی ایران در جذب آن، واردات ایران از این امیرنشین به ۲/۶ میلیارد دلار خواهد رسید و به این ترتیب دبی نخستین شریک تجاری ایران در بخش واردات خواهد شد. بر اساس آمارهای منتشره از سوی اتاق بازرگانی و صنایع دبی، میزان جذب صادرات و صادرات مجدد دبی از سوی ایران در سه ماهه نخست سال جاری میلادی به حدود ۷۲۸/۴ میلیون دلار رسید که نسبت به مدت مشابه سال میلادی گذشته ۱۲ درصد افزایش داشت. این در حالی است که عربستان سعودی با جذب ۵۲۶ میلیون دلار، کویت با ۲۵۴ میلیون دلار و عراق با ۱۶۵ میلیون دلار رتبه‌های دوم تا چهارم را در جذب صادرات و صادرات مجدد دبی در

خارجی و امنیت سرمایه‌گذاری در دبی موجب شده است که میلیاردها دلار سرمایه جذب امور اقتصادی و تجاری در این امیرنشین شود.

در دوران جنگ ایران و عراق که خلیج فارس از امنیت کافی برای تردد کشتی‌ها برخوردار نبود، منطقه آزاد جبل علی در دبی وارد مرحله تازه‌ای از حیات خود شد. تجار دبی با وارد کردن انواع کالاها از نقاط دور و نزدیک به منطقه آزاد جبل علی و سپس توزیع آن در منطقه نقش مؤثری در تجارت منطقه‌ای به دست آوردند و توانستند کشورهای منطقه را در تأمین نیازهای وارداتی یاری کنند. در همین حال امنیت سرمایه‌گذاری در این امیرنشین میلیاردها دلار سرمایه‌گذاری خارجی را جذب و در فعالیت‌های مختلف تجاری، ساختمان، گردشگری و ... بکار گرفته و در بخش خدمات مالی (امور بانکی، بیمه و ...) نیز اعتماد سرمایه‌گذاران را جلب نمود.

صادرات مجدد (واردات کالا و سپس صدور آن به کشورهای منطقه) نیز در تجارت خارجی دبی نقش و جایگاه ویژه‌ای بدست آورده است. به گونه‌ای که گفته می‌شود تقریباً دو سوم واردات دبی به کشورهای منطقه صادرات مجدد می‌شود. در این میان تجار دست‌اندرکار در دبی از تمکن مالی قوی برخوردار شده‌اند.

(قاچاق) وارد ایران می‌شود، باید گفت که واردات اقلام قابل تولید در بازار داخلی، تهدیدی جدی برای صنایع محسوب می‌شود، هر چند که به عقیده بسیاری از مشتریان اینگونه کالاها در بازار داخلی، به لحاظ کیفیت و قیمت کالاهای وارداتی نسبت به تولیدات داخلی ارجحیت دارند.

اما شماری از دست‌اندرکاران اقتصاد کشور با اشاره به فقدان کیفیت مناسب شماری از این کالاها، اظهار می‌دارند که بخش قابل توجهی از اقلام وارداتی از دبی را کالاهای از رده خارج (استوکی) شرکت‌های اروپایی، امریکایی و نیز تولیدکنندگان شرق آسیا تشکیل می‌دهند. این کالاها از یک سو از فناوری پایین‌تر و عقب‌مانده‌تر برخوردارند و از سوی دیگر تجار دبی آنها را به قیمت بسیار نازلی خریداری می‌کنند، زیرا که جزو ذخایر فروش نرفته شرکت‌های یاد شده می‌باشند و آنها علاقه‌مند به فروش آنها به نرخ بسیار پایین برای تخلیه انبارهایشان می‌باشند.

این گروه اعتقاد دارند که برخی تولیدات داخلی مشابه حتی کیفیت معادل کالاهای یاد شده را ندارند و از این رو مصرف‌کنندگان داخلی نسبت به خرید آنها ابراز علاقه می‌کنند. اما شماری از این کالاها نیز از فناوری عقب‌مانده‌تر از

تولیدات مشابه ایرانی برخوردار هستند و فقط به لحاظ ارزانی مشتری دارند.

برخی کارشناسان با اشاره به ورود غیرقانونی این قبیل کالاها، اظهار می‌دارند که چنانچه آنها با پرداخت عوارض و حقوق گمرکی و به طور قانونی وارد بازار ایران شوند، دیگر قابلیت رقابتی زیادی با تولیدات داخلی نخواهند داشت و دست کم کالاهای برخوردار از فناوری عقب‌مانده‌تر، تهدیدی برای صنایع کشور نخواهند بود.

کارشناسان اقتصادی با اشاره به وجود سه منطقه آزاد تجاری ایران در خلیج فارس و دهانه دریای عمان (کیش، قشم و چابهار) و فعالیت چندین ساله این مناطق اظهار می‌دارند، چنانچه مناطق یاد شده با برخورداری از قوانین محکم برای ایجاد و حفظ امنیت سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاری مناسب در امور زیربنایی می‌توانستند فعالیت کنند، آنها قادر بودند که بخشی از بازار صادرات مجدد در منطقه را به دست آورند. به ویژه منطقه آزاد تجاری چابهار که مسیر عبور (ترانزیت کالا) به آسیای میانه است، موقعیت بسیار حساسی دارد که با بهره‌برداری مناسب از آن می‌توان بازار شمالی کشور را تغذیه نمود.

به عقیده کارشناسان، کندی در تنظیم قوانین مناسب برای مناطق

آزاد کشور سبب شده که میلیاردها دلار سرمایه خارجی از دسترس ایران خارج شود و نکته درخور توجه سرازیر شدن سرمایه‌های ایران به بازار دبی (منطقه آزاد جبل علی) است. آنها با اشاره به آنکه دبی در دوران جنگ تحمیلی، برای تأمین نیازهای وارداتی ایران (به ویژه برنج، شکر و...)، اگرچه یک فرصت مناسب بود، اما نباید این فرصت تجاری همواره برای تجار این امیرنشین باقی بماند، بلکه ضرورت دارد که ایران فعالیت و تلاش ویژه‌ای را برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش سهم در تجارت منطقه‌ای به عمل آورد. این امر نه تنها در رونق صادرات غیرنفتی کشور مؤثر خواهد بود، بلکه هزاران فرصت شغلی در داخل و نیز مناطق آزاد تجاری ایجاد می‌کند که در کاهش معضل بیکاری، فرار سرمایه‌ها و مغزها از کشور و رونق تولید داخلی مؤثر است.

البته باید گفت که امیرنشین دبی در صادرات مجدد شماری از کالاهای غیرنفتی ایران به کشورهای منطقه نیز نقش دارد. میوه و سبزی، گل و گیاهان زینتی، خشکبار، فرش دستباف و... از کالاهای صادراتی ایران به دبی است که از طریق این امیرنشین به دیگر کشورهای حوزه خلیج فارس و حتی بازار اروپا در سال می‌شود. تقویت صادرات این

شود، بنا وجود مزیت‌های نسبی (نیرو، انرژی و مواد کانی فراوان و ارزان)، نه تنها رشد اقتصادی کشور تسریع خواهد شد، بلکه بر ارزش صادرات غیرنفتی افزوده می‌شود.

به گفته کارشناسان، با ادامه روند موجود، امارات متحده عربی در سال جاری به نخستین کشور عمده صادرکننده کالا به ایران تبدیل خواهد شد و این جای تعمق و تأمل دارد. زیرا محصولات ساخته شده مصرفی که بخش عمده صادرات و صادرات مجدد دبی به ایران را تشکیل می‌دهد، سرمایه‌گذاری انجام شده کنونی را نیز با خطر ورشکستگی مواجه خواهد ساخت و نه تنها زیان‌های اقتصادی، بلکه ضررهای اجتماعی (گسترش بیکاری، رونق قاچاق و فعالیت غیرمولد و...) را به دنبال خواهد داشت.

کارشناسان با اشاره به ضرورت مبارزه اقتصادی با پدیده قاچاق و بازرنگری در روند تجارت ایران و امارات، تأکید دارند که تداوم و تحکیم روند اصلاحات ساختار اقتصادی کشور به منظور گسترش امنیت اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، ضرورتی غیرقابل انکار است.

کاهش یافت و در نتیجه کسری تجارت غیرنفتی ایران با امارات چهار برابر شد. به عبارت دیگر کسری تراز تجارت غیرنفتی ایران با این کشور طی یک سال ۵ برابر شده است.

کارشناسان با اشاره به روند موجود، عقیده دارند که رونق تجارت با دبی یا به عبارتی امارات متحده عربی، در روند مناسب و در جهت منافع متقابل قرار ندارد و تهدیدی جدی برای رونق سرمایه‌گذاری و تولید در ایران است.

بر اساس آمارهای غیررسمی طی دو سال اخیر بیش از یک میلیارد دلار سرمایه از ایران خارج و در امارات متحده عربی (به ویژه دبی) جذب شده که اغلب در کارهای تجاری و برخی خدمات (ایجاد زستوران‌های ایرانی در دبی) بکار افتاده است. در شرایطی که جذب سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد و صادرات‌گرا برای ایران اولویت دارد، خروج سرمایه‌های داخلی نقطه خطری جدی محسوب می‌شود.

به عقیده کارشناسان، سیاست‌های اقتصادی داخلی ایران دارای نقاط ضعفی است که سرمایه‌های داخلی را نیز به بازارهای جذاب منطقه می‌کشاند. چنانچه سیاست‌های اقتصادی در راستای تولید صادرات‌گرا تقویت

اقدام به دبی گرچه سبب می‌شود که تجار دبی مستمکن تر شوند، اما تا زمانی که صادرات مستقیم به دیگر نقاط تقویت نشده، به نفع رشد تولید داخلی و صادرات غیرنفتی ایران است. بر پایه آمارهای منتشره از سوی گمرک جمهوری اسلامی ایران، امارات متحده عربی در سال ۱۳۷۸ سومین شریک تجاری ایران (به ترتیب ارزش واردات پس از آلمان و ایتالیا) بود. ارزش واردات ایران از امارات متحده عربی در این سال ۶۸۷/۶ میلیون دلار، ارزش صادرات غیرنفتی ایران به این کشور ۵۹۸/۸ میلیون دلار و کسری تجارت غیرنفتی ایران با امارات به ۱۶۹/۸ میلیون دلار بالغ شد.

بر اساس آمار گمرک ایران، امارات متحده عربی در سال ۱۳۷۹، دومین صادرکننده کالا به ایران پس از آلمان بود. ارزش واردات ایران از امارات در سال یاد شده به یک میلیارد و ۱۵۳/۹ میلیون دلار، ارزش صادرات غیرنفتی ایران به بازار امارات به حدود ۴۴۴/۳۵ میلیون دلار و کسری تجارت غیرنفتی ایران با امارات به حدود ۷۰۹/۶ میلیون دلار رسید.

مقایسه این ارقام نشان می‌دهد که واردات ایران از امارات در سال ۱۳۷۹ نسبت به سال ۱۳۷۸ بیش از ۵۰ درصد افزایش داشت، در حالی که صادرات ایران به این کشور در همین مدت حدود ۲۶ درصد